

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра міжнародних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор навчально-наукового
інституту «Каразінський інститут
міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»

(вказати назву структурного підрозділу)

Писаревський М.І.

(вказати П.І.Б керівника)

“27” серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Європейська та євроатлантична інтеграція

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

(шифр і назва)

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(шифр і назва)

освітня програма: «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

вид дисципліни: обов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

“27” серпня 2026 року, протокол №1

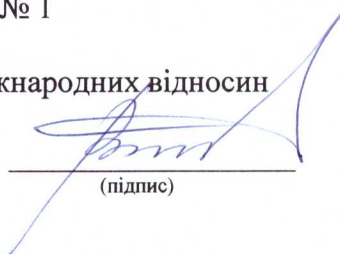
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Наталія ВІННИКОВА, д. політ. наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол від “26” серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри міжнародних відносин

(підпис)

Вінникова Н.А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

Гарантка освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

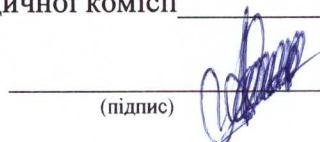
(підпис)

Марченко І.С.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол від “27” серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Панасенко Г.С.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Європейська та євроатлантична інтеграція» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» підготовки бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про природу, динаміку та наслідки інтеграційних і дезінтеграційних процесів у Європі та трансатлантичному вимірі, їх вплив на політичну, економічну, соціальну та безпекову архітектуру регіону.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є такі:

- сформувати у здобувачів уявлення про історичні та сучасні етапи європейської та євроатлантичної інтеграції;
- сприяти формуванню здатності аналізувати причини, механізми та наслідки дезінтеграційних процесів;
- розвинути навички порівняльного аналізу інтеграційних стратегій різних європейських держав, включно з Україною, та сформувати здатність до критичного осмислення перспектив і викликів європейської єдності в умовах глобальної нестабільності.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
5-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
56 год.	-
у тому числі індивідуальні завдання	
-	-

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Загальні компетентності:

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місця в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

СК17. Здатність визначати особливості, характер та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних відносин різного рівня та налагоджувати міжнародні комунікації між ними.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародними акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН17. Володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проектів.

РН25. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

1.8. Пререквізити: «Дипломатична історія України», «Українська та зарубіжна культура», «Історія міжнародних відносин», «Логіка мислення», «Світові релігії», «Методи та логіка наукових досліджень», «Сучасні інформаційні технології», «Ділові сучасні документи і кореспонденція», «Політологія», «Філософія», «Вступ до фаху «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації», «Інформаційно-комунікаційні системи і мережі», «Політична історія та політичні системи країн світу», «Теорія і практика переговорів», «Сучасні концепції міжнародних відносин», «Теорія комунікації», «Актуальні проблеми зовнішньої політики України».

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Історичні та теоретико-концептуальні засади європейської інтеграції

Тема 1. Цивілізаційні, політичні та соціально-економічні передумови європейської єдності.

1.1 Цивілізаційні чинники європейської єдності. Етимологія слова «Європа». Античні тлумачення терміну. Географічні інтерпретації «Європи». Роль античної спадщини у формуванні європейської цивілізації. Поняття та категорії, винаходи античності, які стали стрижневими для європейської культури. Християнство та гуманізм як основа європейського світогляду. Європа - Християнський Світ (у межах Євразії), що протистоїть світу ісламу. Спільна культура європейських королівських дворів та освіченої еліти (театр, опера, балет, полювання). Вживання латини як мови релігії й освіти та мережу університетів від Оксфорду до Кракова з єдиною схоластичною культурою викладання. Інновації Відродження. Повернення до античної спадщини греків і римлян. Людина «мірило усіх речей», яка прагне раціонально осмислити світ. Впровадження книгодрукування. Епоха нових географічних відкриттів. Утвердження європейської світської думки: критичне переосмислення Святого Письма й античних класиків як незаперечних джерел істини. Проголошення духовної рівності – розвиток уявлень про рівність політичну.

1.2. Політичні й соціально-економічні фактори формування спільного європейського простору. Відокремлення Візантії (395), падіння Риму (476) й арабські завоювання (634 – 689) – політичні передумови формування Європи як історичної єдності. Комплексна система відносин між народами, династіями, державами обмінів посольств, візити суверенів, дипломатичні й економічні угоди, хрестові походи, спільна боротьба проти турків, паломництво, мережі монастирів, ярмарків). Міжусобиці та війни коаліцій феодалів, принців, королів. Імперія Каролінгів, об'єднавчі проекти Карла Великого, німецьких імператорів X–XIII ст., Карла V (XVI ст.). Вибірні представницькі органи влади: Кортеси (1137 р., Іспанія) (Англійський Парламент 1265 р., Генеральні Штати (1302 р., Франція). Гегемонія Габсбургів. Тридцятирічна війна й оформлення системи політичної й військової рівноваги між найбільшими європейськими державами (Вестфальський мир 1648 р.). Дипломатична та військова гра на основі загальноновизнаних принципів міжнародного права система «балансу сил та противаг» XVI–XIX ст. Засади спільного соціально-економічного простору Європи: феодалізм, єдина соціальна ієрархія з її дворянською, міщанською, селянською верствами та загальнопоширеними інститутами васалітету, Магдебурзького права, феодальних повинностей селян. Розмежування між світською й духовною владою, автономія міст, цехів, торгових гільдій. Мережа сухопутних і морських торговельних шляхів та ярмарків. Здобутки промислової революції, започаткованої в Англії на межі XVIII – XIX ст. Організація латинського валютного союзу навколо французького франка.

Тема 2. Еволюція інтеграційних процесів у Європі: від повоєнного відновлення до сучасного стану ЄС. Чинники європейської інтеграції у другій половині XX сторіччя. Брюссельський пакт (1948) між Британією, Францією та країнами Бенілюксу. «Меморандум Моне» і Декларація Робера Шумана (9 травня 1950 р.) Об'єднання вугільної і сталеливарної промисловості Франції та Західної Німеччини. Паризький договір (1951) між Францією, Німеччиною, Бельгією, Люксембургом, Нідерландами та Італією про створення Європейського Об'єднання вугілля та сталі. 1957 р. Римські договори: Договір про заснування Європейської економічної спільноти (ЄЕС) і Договір про заснування Європейської спільноти з атомної енергії (Євроатому). Поетапний перехід до спільного ринку. Завершення процесу формування зони вільної торгівлі та митного союзу. Приєднання до ЄЕС Великої Британії, Данії, Ірландії (1973). Економічні та енергетичні кризи 70-х рр. та реформування інституційного устрою ЄЕС. 1981 р. – вступ до ЄЕС Греції.

Підписання Шенгенської угоди про відміну паспортного й візового контролю на кордонах між країнами ЄЕС (1985). Підписання Єдиного європейського акту (1986) – створення єдиного внутрішнього ринку, розширення спільних політик, включаючи соціальну, екологічну, сферу науково-технічного співробітництва. Третє розширення ЄС (1986) – приєднання Португалії та Іспанії. Франко-німецька ініціатива політичної інтеграції на засіданні Європейської Ради в Дубліні (1990). 7 грудня 1992 р. Маастрихт (Нідерланди) – підписання Договору про Європейський Союз та Заключного акту про валютно-фінансовий союз. Оформлення інституційної структури Європейського Союзу, який спирається на три опори: Європейські Спільноти (ЄЕС, ЄОВС, Євроатом), Спільна зовнішня політика і політика безпеки, Співпраця у сфері юстиції та політиці внутрішніх справ. Запровадження єдиного європейського громадянства. Право вільного пересування та проживання в межах ЄС. Запровадження Копенгагенських критеріїв для вступу в ЄС (1993). Четверте розширення ЄС (1995) – приєднання Австрії, Фінляндії, Швеції. Інституційні зміни згідно з Амстердамським договором (1997). Введення євро (1999, з 2002 – в готівковий обіг). Ніщський договір (2000) – підготовка до розширення ЄС. Лаєкенський саміт (Брюссель) (2001) і ухвалення рішення про створення Конвенту за майбутнє Європи. Лаєкенська декларація: розподіл повноважень, спрощення договорів, роль національних парламентів та статус Хартії основних прав. Робота над проектом Конституційного договору Європейського Союзу (2000-2003). «Велике» розширення ЄС (1 травня 2004 р.) членами Європейського Союзу стали Польща, Угорщина, Чеська Республіка, Словаччина, Словенія, Кіпр, Мальта, Естонія, Литва, Латвія. 29 жовтня 2004 р. – підписання главами держав – членів ЄС Конституційного договору ЄС. Причини та наслідки провалу Конституційного договору на референдумах у Франції та Нідерландах. Ключові складові Лісабонського договору (2007). Вступ Болгарії та Румунії (2007). Проблеми інтеграції нових держав-членів ЄС. Економічна криза (2008) та пошуки механізмів її урегулювання. Приєднання Хорватії (2013). Міграційна криза в ЄС. Дезінтеграційні тенденції. Контекстуальні обставини виходу Великої Британії з Європейського Союзу. Референдум щодо Брекзиту (2016). ЄС і Велика Британія після Брекзиту. Європейський Союз у 2026 році: стан, виклики, перспективи.

Тема 3. Теоретичні школи та концептуальні проекти європейської інтеграції. *Концепції функціоналізму (Девід Мітрані) і неофункціоналізму (Ернст Хаас, Леон Ліндберг).* Інтеграція як незворотний «функціональний» процес, що здійснюється політичними, профспілковими, промисловими елітами та переходить з однієї галузі до іншої через «ефект переповнення». Інтеграція повинна привести до створення європейської федерації держав, у якій би національні суб'єкти зберігали за ними певну кількість суверенних прав. При цьому стратегічна роль у реалізації процесу інтеграції відводилась наднаціональним інституціям. *Міжурядовий ліберальний напрям (інтерговернменталізм).* (Стенлі Гоффман, Ален Мілуорд, Ендрю Моравчик). Євроінтеграція – колективна дія, покликана оптимізувати виграші кожної з держав. Євроспільнота є прикладом високоструктурованої міжнародної організації, діяльність якої направлено на реалізацію спільних інтересів її держав-членів і підпорядковано їх суверенній згоді. З огляду на це об'єднання суверенних державних повноважень не послаблює, а навпаки, посилює національні держави, оскільки сприяє їх пристосуванню до вимог міжнародного середовища. Ухвалені в рамках Співтовариства рішення є результатом складних переговорів і торгів між раціональними державними акторами в яких ключову роль відіграють найвпливовіші потуги. *Транзакціоналізм (комунікаційна концепція євроінтеграції)* (Карл Дойч). Інтеграція розглядається в термінах комунікаційних мереж, що передають повідомлення і сигнали, обмінюються інформацією, сприяють виконанню певних функцій і накопиченню досвіду, створення «почуття спільноти». Мета інтеграції – розвиток взаєморозуміння в суспільстві, створення інститутів і практичних інструментів, здатних забезпечити виникнення очікування «мирних змін» на досить тривалу перспективу. Утворення наднаціональних і міждержавних об'єднань є засобом протидії зростанню

націоналізму в окремих державах, а також збереження і вдосконалення їх соціальних систем. Амальгамний та плюралістичний типи інтеграції. *Дослідження «європеїзації».* *Інституціоналізм.* (Манфред Шмідт, Філіпп Шміттер, Адріан Ерітє, Фріц Шарпф) Дослідження «європеїзації» традиційних державних прерогатив у межах «єдиного ринку». Аналіз розподілу повноважень ЄС у різних сферах суспільного життя. Вивчення тиску, що чинить законодавство Союзу на нормативні системи держав-членів, зокрема у таких секторах, як довкілля, соціальне забезпечення, захист споживача. Ефективне функціонування наднаціональних інституцій є запорукою успішного здійснення інтеграційних процесів. *Теорії багаторівневого управління і політичних мереж* (Беата Колер-Кох, Райнер Ейзінг, Гарі Маркс). Дослідження євроінтеграції на національному, транснаціональному, суб-національному (регіональному) рівнях як чинника трансформації національних держав. Багаторівнева політична система ЄС включає цілу низку офіційних (євроустанови, національні адміністрації, регіони) та неформальних акторів (неурядові організації, транснаціональні корпорації, різні лобі). Формування у кожній окремій галузі інтеграції горизонтальних мереж взаємодії та ухвалення рішень. Політична мережа являє собою співпрацю, від якої виграють всі учасники, незалежно від співвідношення їх силових потенціалів. ЄС являє собою сукупність політичних мереж. Переваги, які отримують учасники, роблять їх зацікавленими у розвитку інтеграції, тому що поза співпрацею в рамках політичної мережі вони не змогли б отримати цю інформацію і ресурси.

Модель «гнучкої Європи» (британська). Незалежність та рівноправність політичних суб'єктів (держав), які її складають. Вільний вибір ступеню участі держави в інтеграційних проектах.

Модель «Європа ядра» (німецька). Наявність в ЄС «ядра» з країн- засновниць, до якого можуть приєднатися держави, що готові до подальшого поглиблення європейської інтеграції і відповідають критеріям конвергенції.

Модель «Європи концентричних кіл» (французька). Європейський Союз складається з трьох різних чинів інтегрованих кіл держав: зовнішнє коло формують асоційовані з ЄС країни; середнє – всі країни ЄС; внутрішнє – держави, готові до тісної співпраці в окремих сферах, у першу чергу у валютному союзі («ядро»).

Розділ 2. Інституційно-правовий механізм та спільні політики ЄС

Тема 4. Інституційна система управління ЄС та механізми ухвалення рішень. Європейська Рада: статус та роль. Рада ЄС: конфігурації, ротація, COREPER. Європейська Комісія: формування, колегіальність, повноваження. Європейський Парламент: повноваження, комітети, фракції, транснаціональні вибори. Структура і повноваження Суду Європейського Союзу: Європейський Суд справедливості та Генеральний суд ЄС. Повноваження Європейського суду аудиторів. Дорадчі органи ЄС: Європейський економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів,. Фінансова система ЄС: Європейський центральний банк, Єнвестиційний банк. Єврозона: принципи функціонування. Формування бюджету Європейського Союзу. Агентства Європейського Союзу – горизонтальний формат управління у системі ЄС. Автономний статус та повноваження Європейських Агентств. Виконання специфічних технічних, наукових або адміністративних завдань. Функції та завдання Європолу.

Тема 5. Механізми ухвалення рішень та легітимація політик у ЄС. Джерела права ЄС: регламенти, директиви, рішення. Законодавчі процедури: звичайна (спільне рішення), згоди, консультації. Інститут комітології. Принцип субсидіарності, проблема «дефіциту демократії» та Європейська громадянська ініціатива. Політична фракціоналізація.

Тема 6. Спільні політики Європейського Союзу. Спільна торговельна політика ЄС: принципи та розподіл повноважень. Спільна сільськогосподарська політика (ССП): цілі та

механізми субсидування. Регіональна політика та політика згуртування (Cohesion Policy). Статус регіонів в ЄС. Енергетична політика та кліматичний порядок денний (Європейська зелена угода / Green Deal). Енергетична інфраструктура та керівництво транс'європейськими мережами.

Розділ 3. Євроатлантична система безпеки та інтеграція України до НАТО

Тема 7. Еволюція НАТО та архітектура євроатлантичної безпеки. Вашингтонський договір (1949) та Стаття 5 про колективну оборону. Трансформація Стратегічних концепцій НАТО (від Холодної війни до концепції 2022 року). Політика «відкритих дверей» та хвилі розширення Альянсу. Політична та військова структура: Північноатлантична рада, Військовий комітет, SACEUR. Механізми партнерства: «Партнерство заради миру». Стратегічна співпраця ЄС – НАТО: розмежування ролей та координація.

Тема 8. Євроатлантична інтеграція України: еволюція, трансформації та сучасний стан. Історія взаємовідносин та відмова від позаблокового статусу. Закріплення євроатлантичного курсу в Конституції України (2019). Інструменти зближення: Річні національні програми, перехід на стандарти НАТО, Рада Україна – НАТО. Інтеграція в євроатлантичну систему безпеки в умовах російсько-української війни.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	сем	ла б.	інд.	с. р.		л	сем	ла б.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Історичні та теоретико-концептуальні засади європейської інтеграції												
Тема 1. Цивілізаційні, політичні та соціально-економічні передумови європейської єдності.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Еволюція інтеграційних процесів у Європі: від повоєнного відновлення до сучасного стану ЄС.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Теоретичні школи та концептуальні проекти європейської інтеграції.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 1	45	12	12	-	-	21	-	-	-	-	-	-
Розділ 2. Інституційно-правовий механізм та спільні політики ЄС												
Тема 4. Інституційна система управління ЄС та механізми ухвалення рішень.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Механізми ухвалення рішень та легітимація політик у ЄС.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-

Тема 6. Спільні політики Європейського Союзу.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 2	45	12	12	-	-	21	-	-	-	-	-	-
Розділ 3. Інституційна система управління ЄС та механізми ухвалення рішень.												
Тема 7. Еволюція НАТО та архітектура євроатлантичної безпеки.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Євроатлантична інтеграція України: еволюція, трансформації та сучасний стан.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 3	30	8	8	-	-	14	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	32	32	-	-	56	-	-	-	-	-	-

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1-2	«Батьки-засновники» єдиної Європи	8
3	Європейський Союз в обличчях	4
4-5	Моделювання Європейської громадянської ініціативи.	8
6	Спільний європейський освітній простір.	4
7-8	Майбутнє євроатлантичної архітектури безпеки.	8
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	«Батьки-засновники» єдиної Європи. Підготувати презентацію про одну з історичних постатей, яка зробила вагомий внесок у формування єдності європейських держав (до 10 слайдів).	11
2	Європейський Союз в обличчях. Підготувати аналітичне дослідження на одну/одного з очільниць/очільників керівних органів ЄС або глави держави-члена Європейського Союзу, які, на Ваш погляд, докладають найбільше зусиль для забезпечення руху інтеграційних процесів, або навпаки виступають проти посилення інтеграції у Європейському Союзі та виступають за потенційні дезінтеграційні процеси.	11
3	Моделювання Європейської громадянської ініціативи. Завдання: Запропонувати власний проєкт Європейської громадянської ініціативи. 1. Обґрунтуйте, чому ініційована Вами пропозиція, може бути підтримана громадянами Європейського Союзу. 2. Дайте назву Вашій ініціативі. 3. Укажіть країни, в яких Ви будете, насамперед, проводити збір підписів. Обґрунтуйте. 4. Які зацікавлені сторони (урядові структури, органи місцевого самоврядування, бізнес, громадські організації) Ви залучите для підтримки промокампанії Вашої ініціативи.	12

	5. Хто з комісарів Європейської Комісії розглядатиме Вашу громадянську ініціативу? 6. До якої з політичних груп Європейського Парламенту Ви звернетесь за підтримкою під час слухання Вашої громадянської ініціативи Проектну пропозицію оформіть у презентації до 10 слайдів.	
4	Спільний європейський освітній простір. Завдання: підготувати аналітичний огляд основних принципів та пріоритетів спільного європейського освітнього простору. На чому Європейський Союз фокусує свою політику в розвитку середньої і вищої освіти? Які програми мобільності впроваджує Європейський Союз? Дати оцінку політиці ЄС у галузі освіти. У чому її переваги та недоліки? Аналітичний огляд оформити у презентації до 10 слайдів.	11
5	Майбутнє євроатлантичної архітектури безпеки. Завдання: підготувати аналітичний огляд зі сценаріями розвитку євроатлантичної безпеки у контексті викликів сьогодення. Формат: аналітична записка до 7 сторінок, Times New Roman, 1,5, 14.	11
	Усього	56

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання програмою не передбачено.

7. Методи навчання

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентою «Європейська та євроатлантична інтеграція»

Шифр ПРН (відповідно до ОНП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
РН03.	Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародними акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, виконання завдань, аналіз отриманих результатів	Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження.
РН05.	Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.	Лекція, вторинними даними, виконання завдань, презентація результатів досліджень	Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження
РН06.	Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному,	Лекція, робота з вторинними даними, виконання завдань, презентація результатів	Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження

	регіональному та локальному рівнях.	досліджень	
PH17.	Володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, двота багатосторонніх міжнародних проектів.	Лекція, робота з вторинними даними, виконання аналітичних завдань.	Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження
PH25.	Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.	Лекція, робота з вторинними даними, виконання аналітичних завдань.	Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях.

8. Методи контролю

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на семінарських/практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та семінарських/практичних занять (групова дискусія, тренінгові завдання);

контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань у ході індивідуально / командної роботи студентів;

контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді усних опитувань);

контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;

контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;

оцінювання вмінь та навичок збирати та оброблювати дані.

При вивченні кожного розділу проводиться поточний контроль. На семінарському занятті здобувач може отримати від 1 до 10 балів.

Окремим видом контролю, передбаченим навчальним планом, є **контрольна робота**, метою якої є проміжне оцінювання знань здобувачів з інституційної структури та нормативно-процедурного забезпечення функціонування ЄС і НАТО.

Контрольна робота здійснюється у формі тестового завдання, яке складається з 10 питань, кожному з яких присвоєний 1 бал з правильною відповіді, що в сумі складають 10 балів. Максимальна кількість балів, яку можна отримати за контрольну роботу – 10 балів.

Максимальна сума балів за поточним контролем складає **60 балів**.

Для допуску до складання підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен набрати не менше **30** балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, виконання контрольної роботи, самостійної роботи. **Виконання контрольної роботи є обов'язковою умовою допуску до підсумкового контролю.**

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється після їх завершення на основі проведення **екзамену**. Підсумковий контроль здійснюється у формі тестового завдання. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувачів, набутих під час вивчення зазначених тем. Тестове завдання складається з 20 питань, кожному з яких присвоєна кількість балів відповідно до кількості правильних варіантів відповідей, що в сумі складають 40 балів. Максимальна кількість балів, яку можна отримати за підсумковий контроль – 40 балів. Максимальна сума балів за семестр складає **100** балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота								Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8					
10	10	10	10	10	10	10	10	10	-	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Методи оцінювання	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Оцінювання аналітичних завдань	Зміст доповіді відповідає темі і розкриває її повною мірою, доповідь супроводжується презентабельною графічною презентацією, відповіді на запитання є вичерпними, логічними і обґрунтованими	10
	Зміст доповіді відповідає темі, але розкриває її не повністю або частково, доповідь супроводжується не презентабельною графічною презентацією, відповіді на запитання є не повною мірою вичерпними, логічними і обґрунтованими	5-8
	Зміст доповіді не відповідає темі і не розкриває її сутності, відповіді на запитання є хаотичними, неточними або необґрунтованими	1-4

Оцінювання участі у дискусіях при обговоренні доповідей на практичних заняттях	Здобувач вищої освіти бере активну участь у дискусії при обговоренні доповіді; запитання, які він ставить доповідачу, відповідають темі доповіді, є зрозумілими і суттєвими.	2-3
Контрольна робота (тестування)	Здобувач правильно відповів на всі тестові питання.	10
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 75 % тестових питань.	7-8
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 50 % тестових питань.	5-6
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 25 % тестових питань.	4
	Здобувач правильно відповів на менш ніж 25 % тестових питань.	1-3
	Здобувач не відповів на жодне з тестових питань.	0
Підсумковий контроль (тестування)	Здобувач правильно відповів на всі тестові питання.	40
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 75 % тестових питань.	30–39
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 50 % тестових питань.	20–29
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 25 % тестових питань.	10–19
	Здобувач правильно відповів на менш ніж 25 % тестових питань.	1–9
	Здобувач не відповів на жодне з тестових питань.	0

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел,

пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Зарахування неформальної освіти та додаткових активностей

Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за успішне проходження тренінгів або дистанційних курсів на провідних освітніх платформах (Coursera, Prometheus тощо), які тематично пов'язані зі змістом дисципліни. Проходження курсу або тренінгу має бути підтверджено офіційним документом (сертифікат або свідоцтво). Курс має бути погоджений з викладачем. Рекомендується обговорити вибір курсу заздалегідь. За успішне проходження одного курсу може бути зараховано до 5 балів додаткової поточної успішності.

Додаткові бали можуть бути нараховані за активну участь у наукових конференціях, публікацію наукових статей або тез. Участь підтверджується наданням сертифіката учасника конференції та/або копіями наукових публікацій тощо. Участь з доповіддю на науково-практичній конференції оцінюється до 5 балів. За публікацію тез конференції можна отримати до 5 балів, за публікацію статті у фаховому виданні - до 10

Кожне звернення розглядається індивідуально. Рішення про зарахування додаткових балів приймається згідно з нормативно-правовими документами, що діють у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Незалежно від кількості додаткових активностей, максимальна кількість балів поточної успішності не може перевищувати 60 балів.

Заходи, спрямовані на дотримання академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти:

1. Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
2. Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
3. Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
4. Надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
0-49	незадовільно	

10. Рекомендована література

Основна література

1. Зінчук Т. Європейська політика згуртування. Концептуальні засади та досвід для громад. Київ: Центр учбової літератури. 2025. 194 с.
2. Зінчук Т. Аграрна політика Європейського Союзу. Виклики та перспективи. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 494 с.
3. Ейнауді Л. Роздуми про Європу. Вибрані статті про суспільство, економіку й політику (тверда обкладинка). Пер. М. Прокопович. Київ: Лабораторія. 2023. 312 с.
4. Євроатлантична інтеграція України в умовах повномасштабної агресії РФ : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. І. Я. Тодорова. Ужгород : УжНУ, 2023. 214 с.
5. Євроекономічна інтеграція України / Л. І. Михайлова, Н. В. Волченко, Т. Зінчук, С. М. Кваша. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 136 с.
6. Муравйов В. І., Мушак Н. Б., Волошин Ю. О. Право Європейського Союзу : підручник. Одеса : Фенікс, 2023. 436 с.
7. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р. А. Петрова. 11-те вид., змін. і допов. Харків : Право, 2024. 488 с.
8. Сейл Т. Е. Міцний альянс. Історія НАТО й глобального післявоєнного порядку / пер. з англ. М. Хандога. Харків : Фабула, 2023. 368 с.
9. Тодоров І. Я. Євроатлантична інтеграція України. Історія та сучасність : навч. посіб. / Ігор Ярославович Тодоров ; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Ужгород : ДВНЗ "УжНУ", 2022. 375 с.
10. Шонфілд Е. Повоєнна економіка: історія європейських економічних див / пер. з англ. Р. Клочко. Київ : Наш Формат, 2025. 528 с.

Допоміжна література

1. Вінникова Н. Публічна дипломатія України в євроінтеграційному вимірі: виклики та перспективи. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2025. Вип. 40. С. 13–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.40.1>
2. Деак І. Європа на суді. Історія співпраці, опору та відплати під час Другої світової війни. Пер. О. Пелешенко, Д. Антонюк. Львів: Дух і Літера. 2025. 336 с.
3. Джеджора О. Нариси з історії європейської цивілізації. Книга друга: від високого середньовіччя до початку XIX століття. Львів: Видавництво УКУ, 2025. 280 с.
4. Джеджора О. Нариси з історії європейської цивілізації. Книга перша: від витоків до високого середньовіччя. Книга 1. Львів: Видавництво УКУ, 2024. 328 с.
5. Забужко О. Наша Європа. Київ : Комора, 2025. 304 с.
6. Еш Т. Г. Рідні землі. Історія Європи через особисте сприйняття. Харків: Vivat. 2024. 512 с.
7. Євсюкова О., Михайлова Т. «Перспективи конфігурації відносин Україна-НАТО: політико-дипломатичний контекст». *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 4 (34). С. 237-252. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4\(34\)-237-252](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4(34)-237-252)
8. Мілош Ч. Родинна Європа / пер. з пол. Л. Стефановська, Ю. Іздрик. Львів : Літопис, 2025. 388 с.
9. Пожар, А., & Пантелеймоненко, А. Перспективи та проблеми європейської інтеграції України. *Економіка та суспільство*, 2024. (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-43>
10. Ріхтер Й. М. Останній потяг на Захід: переосмислення вступу Румунії в ЄС / пер. з англ. Д. Дубравська, А. Ю. Дубравський. Львів: Видавництво Українського католицького університету 2025. 168 с.
11. Україна–ЄС: стан, виклики і перспективи нового етапу євроінтеграції : аналітична доповідь / Центр Разумкова. Київ, 2026. 98 с. URL: https://razumkov.org.ua/images/2026/10/01/2026_UKRAINE_EU_6.pdf
12. Терещенко Ю. Україна та Європа. Нарис історії від найдавніших часів до початку XIX ст. Київ : Темпора, 2024. 892 с.
13. Україна у боротьбі: війна та перетворення суспільства : Монографія / за ред. Ю. О. Ніколайця. Київ : ІПіЕНД НАН України ім. І. Ф. Кураса, 2025. 248 с.
14. Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. Пер. В. Циба. Київ: Наш Формат. 2024. 488 с.
15. Vinnykova N. Prioritizing Resilience within the Eastern Partnership. *International and Political Studies*. 2024. Issue 38. P. 22–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.2>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Офіційний вебсайт Європейського Союзу. URL: <https://europa.eu>
 Офіційний вебсайт НАТО. URL: <https://www.nato.int/en>
 Офіційний вебсайт Європейської Ради. URL: <https://www.consilium.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Ради ЄС. URL: <https://www.consilium.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейської Комісії. URL: <https://ec.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейського Парламенту. URL: <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
 Офіційний вебсайт Суду Європейського Союзу. URL: <https://curia.europa.eu/jcms/>
 Офіційний вебсайт Європейського Економічного і Соціального Комітету. URL: <https://www.eesc.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Комітету Регіонів. URL: <https://cor.europa.eu/>

Офіційний вебсайт Європейського інвестиційного банку. URL: <https://www.eib.org/en/index.htm>
 Офіційний вебсайт Європейської служби зовнішніх справ. URL: <https://eeas.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейського суду аудиторів. URL: <https://www.esa.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейського оборонного агентства. URL: <https://eda.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Інституту досліджень оборони Європейського Союзу. URL: <https://www.iss.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Інформаційного Центру Сусідства ЄС. URL: <http://www.enpi-info.eu>
 Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
 Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>
 Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
 Офіційний вебсайт Європолу. URL: <https://www.europol.europa.eu>
 Інтернет-портал законодавства ЄС. URL: <http://eur-lex.europa.eu>
 Eurobarometer. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/theme>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах продовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі. Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Європейська та євроатлантична інтеграція».

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20____/20____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«____» _____ 20____ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«____» _____ 20____ р.